

Vides de Josep Palau i Fabre

Als seus 79 anys, Josep Palau i Fabre es troba en plena forma creativa. Després d'aplegar tota l'obra contística ('Contes de capçalera', Cercle de Lectors i Proa), l'acaba d'ampliar amb un recull nou, 'Les metamorfosis d'Ovídia i altres contes' (Proa).

La seva biografia es podria titular *Vides de Palau i Fabre*, com un dels seus llibres, com un dels que va dedicar a Picasso, *Vides de Picasso*. Josep Palau i Fabre, l'autor del recull de contes *Les metamorfosis d'Ovídia* (Proa), ha viscut moltes vides. Més ben dit, n'ha començat a viure diverses, diverses vegades, en el transcurs de la seva vida. Algunes, plenament voluntàries. D'altres, més o menys

forçades. Algunes, a favor del corrent. D'altres, a repèl.

La primera és a repèl, a repèl, qui ho diria, de la mare. "Vivint a Barcelona, em van posar intern en un col·legi perquè hi ha un drama d'infantesa. Des de la naixença no ens entenem amb la mare. Fins i tot m'envien a Badalona, amb una dida. Són coses qua-

si inexplicables. Em van deixar amb una dida a Badalona i els pares em venien a veure els diumenges. Potser això m'ha fet marginal sempre més. Crec que tot ve perquè no volia tenir fills."

La segona vida camina a favor del corrent, del corrent ambiental de la Catalunya republicana. "Vaig viure amb molta intensitat l'adveniment de la República, tot i que llavors tenia catorze anys. El meu primer article publicat va ser a *El Diluvio*, sobre Marcel·lí Domingo. Devia tenir 16 o 17 anys i feia el batxillerat. El vaig enviar per les

bones i va sortir. La meua tia, que era conservadora, em va demanar si era jo, i vaig dir que no. Tota la meua família, tret el pare, que era republicà, era conservadora. El pare era republicà i catalanista, d'Acció Catalana, però a partir del 6 d'octubre no ho va veure clar i es va tornar també conservador. Jo sempre he estat ovella negra. De la família, de Catalunya, de tot."

Curiosament, el punt de vista ex-

quants mesos, Foix em crida a *La Publicitat*. I tot això abans de fer els 18 anys!"

La vocació semblava clara. "La meua idea era ser autodidacte. Si no hi hagués hagut la guerra civil, no hauria fet cap carrera. Manuel Cruells em va presentar a Riba i Montoliu i els vaig demanar si podia assistir d'oient a les classes. Hi vaig anar però no em van fer el pes. Potser, sortint de deu anys d'internat, em semblava que entrava de nou a la claustrofòbia. Encara veig en Riba a la pissarra, escrivint en caràcters grecs. No hi vaig tornar. No sentia gens la vocació de la carrera. Em sentia molt bohemí. El pare era pintor i els pintors són bohemis."

Autodidacte frustrat. Però la guerra i la situació postbèl·lica el van obligar a viure a repèl i el van convertir en un "autodidacte frustrat". Acabada la guerra, el pare li diu què pensa fer. "Li vaig dir que volia anar a viure a Eivissa, on em trobava, de vacances, el 18 de juliol. La vida, allà, era idíl·lica. Aquell juliol del 36 vaig veure que escrivint articles i fent alguna traducció podria quedar-me a viure-hi. Però el pare em va recordar que no podria fer-ho escrivint en català, perquè no es podia escriure en català i em va dir, treu-t'ho del cap. I vaig dir-li, faré Filosofia i Lletres. Em va semblar que era el que s'assemblava més als meus projectes d'escriptor. I a la Universitat faré proselitisme, vaig pensar." Adéu, doncs, a l'autodidacte i al bohemí.

Ja havia començat a pensar en el

"Em considero un autodidacte frustrat perquè la meua idea era ser autodidacte però acabada la guerra vaig haver de fer Filosofia i Lletres."

Retrat de Palau i Fabre, amb dedicatòria, fet per Picasso, el 27-2-68.

L'escriptor català s'ha convertit en un dels primers picassians del món i encara continua treballant en l'estudi i la divulgació de la vida i l'obra del pintor.

proselitisme en veure quin seria el resultat de la guerra. “El setembre del 38 vaig anar a Viladrau, amb un permís, per veure Marià Manent. Vaig comprendre que seria dels pocs que quedarien aquí per refer les coses. Oliver i els altres estaven més compromesos.” Abans de tornar a casa, a Barcelona, els pares el van haver de rescatar d’un camp de concentració de Lleida. “Gràcies a la posició de la meva família me’n van poder treure al cap d’un mes i mig. Durant la guerra les seves simpaties es van decantar cap als franquistes, com van fer el 90 per cent de la gent de l’Eixample. D’això no hi ha dubte. Catalunya és un país que perd el control, el 36. La gent podria aprofitar-se per fer una venjança personal, a part de les accions dels incontrolats de la FAI.”

El primer dia, aquell primer dia a la universitat, s’ha explicat moltes vegades. “Vaig deixar sobre la taula les poesies de Maragall. De mica en mica va començar a fer-se un grup.” En el grup, Romeu, Tarradell, Verrié, Triadú. “Triadú ha dit després que no entenia com em vaig fer amic seu. Però quan vaig

veure que era un noi catalanista vaig pensar, ja en tinc un.”

El primer incident, també. “La meua idea era fer el doble joc i introduir-me en els cercles de la Falange per fer alguna cosa des de dins. El delegat de Falange, al pati de Filosofia i Lletres, va dir alguna cosa d’exaltació del moment. No em vaig poder aguantar i li vaig cantar *La Santa Espina*. Em van cridar i em van fer un judici. Per sort, no em van estomacar ni em van fer beure oli de ricí. Vaig tenir molta sort.”

La primera reunió clandestina. “La primera d’important la vaig fer a casa, el 29 de març del 41. Hi havia Dolç, Picó, Aramon, Foix, Sagarra, Boix i Selva i Triadú. A la segona, el grup es va ampliar a quinze persones. No podia utilitzar el telèfon i anava a veure’ls un per un. Sagarra, Riba i Manent, amb el 22. El diumenge, Foix, amb el tren de Sarrià. Els altres els trobava a la universitat o a l’Ateneu. Serrahima, a Petritxol.” L’etapa barcelonina dels quaranta forma part de la històrica represa cultural, amb la creació de les revistes *Poesia* i *Ariel* i la publicació del primer lli-

bre de poemes, *L’aprenent de poeta*, en edició clandestina, és clar.

Escaldat del país. Però la clandestinitat, cultural i política –va col·laborar amb el Front Nacional– i la situació política l’ofeguen i a la primera oportunitat –una beca– se’n va a París, cansat de viure a repèl. “La meua idea era que no tornaria mentre en Franco visqués. Però va resistir molt i vaig tornar el 61. I, després, la veritat, me’n vaig anar molt escaldat, i amb ganes de no tornar. Escaldat de la gent del país i del que se’n deia la clandestinitat. Va haver-hi divergències i vaig notar que se’m marginava, després d’haver estat des del 40 un dels més actius. A partir d’un cert moment es planteja la qüestió de la col·laboració. Madrid cedeix, però jo em mostro intransigent. I la majoria de la gent són partidaris de pactar i acceptar l’oferta de Madrid. Aquesta és la gran topada. Això sembla pueril però un historiador atent veuria que aquells 44-45 es va produir uns moments de feblesa a Madrid que crec que no van ser prou aprofitats. La prova que em malfio del país és que no

Josep Palau i Fabre és un home que ha observat la vida des de més d’un angle. Als 79 anys –va néixer l’any 1917– el poeta, autor teatral, traductor, assagista i especialista picassí ha ressuscitat com a contista. Poc temps després d’haver aplegat tots els seus contes, en publica un recull nou, “Les metamorfosis d’Ovidia”.

ARXIU

Dalt, Palau i Fabre amb Picasso, l'any 1965, a Mougins. L'escriptor ha publicat catorze llibres sobre l'artista i en té dos d'inèdits. Un d'ells recull els records personals que té sobre ell. Els seus llibres han estat traduïts a deu idiomes. Baix, a la platja de Badalona, el 1917, a la falda de sa mare. Els primers mesos de la seva vida, els va passar amb la dida. La mare l'anava a veure els diumenges.

torno fins que no tinc un terreny per fer-me una caseta, fora de Barcelona, per aïllar-me.”

La tornada té motius concrets. Un, a favor del vent. I l'altre, en contra, en aquest cas en contra de la mare, un cop més. “Dos factors em van fer tornar. Un, la decisió de fer el Museu Picasso a Barcelona. Això em feia pensar que no m'hi trobaria sol. I després, que en una de les visites que els pares em fan a París, la mare, a soles, em diu, ‘si te'n vas a Mèxic’, que era l'altra possibilitat, ‘jo ho comprendré’, i aleshores vaig entendre que ho havia de fer a l'invés.”

França. Una nova vida, que també serà una vida de vides. Moments difícils i moments planers. “Els dos primers anys, gràcies a la beca, molt bé. La beca era d'un any, però en tancar la frontera, el govern francès ens la va renovar. Després, van venir cinc anys molt durs. Feia tota mena de feines.”

La més coneguda, la de figurant de cinema. La participació més coneguda, la d'*El salari de la por*, de Clouzot. Hi arriba a actuar, en una escena d'acció i diàleg. “Montand i Clouzot em van ensenyar a simular un cop de puny.”

La menys coneguda, d'ajudant negre d'un periodista republicà, Braulio Solsona. “Havia estat governador civil de València. Feia de corresponsal dels diaris argentins i mexicans i m'enviava a llocs a recollir els papers. Ens vam entendre molt bé. M'envià diverses vegades a l'ambaixada de Mèxic i així

hi vaig conèixer Octavio Paz, que hi treballava. M'hi vaig fer amic.”

Antonin Artaud. Va fer-hi d'altres amics il·lustres. L'escriptor i actor Antonin Artaud, per exemple, sobre el qual ha escrit articles i llibres, aquí i a França. Fa poc, Octavio Paz, va dir a Barcelona, en un acte públic, que Palau va ser l'únic “de nosaltres” que va gosar anar a veure Artaud, internat en un sanatori psiquiàtric.

“Eren visites d'admiració. A l'habitació tenia un tronc d'arbre perquè pogués picar-hi, però picava tota l'habitació. Vaig passar un moment de por perquè veia passar el martell pels nassos. Estava en calçotets i samarreta. I se'l veia molt revellit. Semblava un vell i no passava dels cinquanta. Un altre dia li vaig dir que portava al da-

munt una injecció de Pantopon, que era una droga i que m'havia endut de Barcelona, tement no trobar-ne a París. Em va fer trucar i als tres quarts va venir una dona i li va posar. La droga és l'única cosa que li calmava el mal. A vegades, l'acompanyava per París. Un dia, en un cafè, es va posar a cridar. Jo estava una mica compungit, acollonit, al seu costat. Se'n va adonar i va dir-me, “Busco una nova sil·labització”, amb força, volent dir, què et penses, que faig el boig? Era un espectacle. L'acceptaves o no. Sembla una cosa d'ahir i aviat farà cinquanta anys, d'això... Quan va morir, em van demanar que vetllés el cadàver. Ho vaig fer amb l'actor Roger Blin.”

A París, hi va anar per culpa de Picasso. “Vaig anar-hi amb la idea de veure'l. Ja m'apassionava. Al cap d'uns mesos de ser a París vaig escriure les *Vides de Picasso*, fruit de l'entusiasme. Cap de les persones que me'l podia haver presentat no ho va fer. És curiós. Quan vaig fer el llibre, Ferran Canyameres es veu que li ho va dir i va ser així que m'hi va presentar. Recordo les seves primeres paraules, en català, naturalment. “És estrany que no ens hàgim conegut abans”. Era la primavera del 47.”

El llibre, el va escriure, però no el va poder editar al moment oportú. Va haver d'esperar fins al 1962. Un cop més, ha de fer d'ovella negra, a contracor. “Va caure sobre mi la sospita que era espia de Franco, per uns articles publicats a *La Soli* de Barcelona. Els havia publicats abans d'anar a París. Com he dit, la meua idea era de ficar-me dins del sistema. Quan era a París, al diari van tornar a publicar un dels meus articles i va ser quan va sorgir la sospita, fins al punt que vaig haver de dimitir del Comitè de Cultura Catalana. Treballant pel meu compte, vaig fer més coses jo sol que tots ells. Però, és clar, amb aquesta sospita, el projecte de Picasso se'n va anar a fer punyetes. Canyameres el volia editar i no en va parlar més. Van acusar-me des del *Treball*, del PSUC. Van reproduir l'article de *La Soli* amb una capçalera, insultant-me, dient que

“Crec que he estat marginat, i ho dic sense embuts. És gairebé inexplicable que no m'hagin estrenat una obra de teatre.”

ARXIU

era un espia que m'havia introduït a l'exili. Això potser m'ha fet passar els moments més amargs, més agres, de la meua vida."

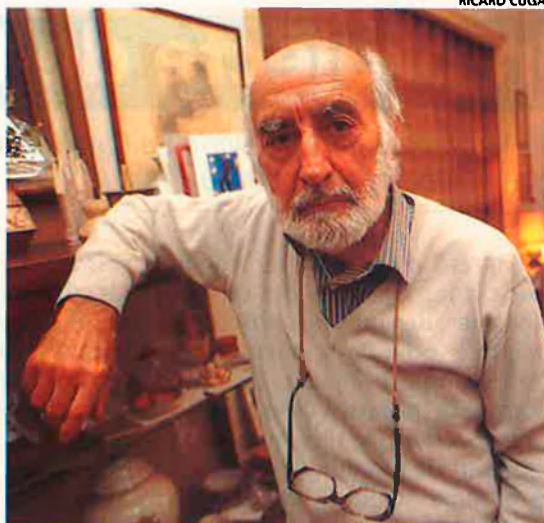
La passió picassiana. La passió per Picasso havia nascut de petit al menjador de casa, la casa familiar de l'Eixampla que va passar a ocupar després de la mort dels pares. "Entrava al menjador d'amagatots, per anar a veure la revista *Art*. A l'última pàgina del número d'octubre del 33 hi havia una reproducció de *La vida*, quadre fet per Picasso a Barcelona l'any 1903. Hi havia un misteri al quadre que em va fascinar." Passió que es tradueix en una extensa bibliografia amb llibres traduïts a deu llengües i en el prestigi internacional. Ell va ser l'encarregat de l'estudi de presentació de *Les nocces de Pierrot*, previ a la històrica subhasta de París. Maya Picasso el considera el primer picassià del món. Ho diu en el catàleg de l'exposició del primer Picasso feta a Nova York, exposició que ha estat presentada per ell. Passió que no s'ha apagat mai. "Sempre continuo treballant-hi. Tinc les piles molt carregades. No han aconseguit esfondrar-me."

Treballant tot sol, deia, va fer més que tota la clandestinitat cultural catalana. Per exemple, divulgar Ausiàs Marc. "Un dia, a París, parlant amb un escultor, li vaig dir a la senyora, una dona belga, que si Ausiàs Marc hagués escrit en francès o anglès, en parlaria tot el món. La pensada em va impulsar a

traduir-lo al francès. Vaig triar tres poemes i Maurice Nadeau me'ls va publicar a *Les Lettres Nouvelles* el març del 56." Gràcies a aquesta traducció, Ausiàs Marc va ser inclòs a l'antologia *Tresor de la poesie universelle* de Gallimard, del 58, al costat d'altres traduccions de Palau i Fabre, les de Lull i Jordi de Sant Jordi. "Vaig parlar amb un dels autors de l'antologia perquè, a més de Marc, hi inclogués Lull i Jordi de Sant Jordi." Les passions de Palau i Fabre no s'apaguen mai. "L'estiu he traduït el *Cant espiritual* i ara intento publicar-lo a França."

Una de les vides desitjades per Palau i Fabre no ha pogut ser viscuda: la del teatre. "No hi he tingut sort. De jove volia ser autor, director, actor. Amb la guerra civil tot això va quedar amputat. A París vaig ser durant tres mesos assistent de Sacha Pitoeff. La meua idea era seguir amb ell, però el projecte que tenia llavors entre mans no va ser viable i vaig quedar sense feina. Tinc deu o dotze obres de teatre escrites i l'única representada amb una certa regularitat i èxit és el meu *Homenatge a Picasso* del 71. Tres mesos a la Cova del Drac. Amb això sembla confirmar que la vena picassiana és l'única que ha tingut una sortida. L'anàvem a passar al Poliorama i el dia de l'estrena la van prohibir."

Ara que repassa la seva vida, Palau i Fabre fa un balanç negatiu del tracte rebut. "Crec que he estat marginat. I ho dic sense embuts. Per exemple, és gairebé inexplica-

RICARD CUGAT

ble que no se m'hagi ofert la possibilitat d'estrenar una obra de teatre per veure si va bé. Sort de la dimensió picassiana. Com que té abast internacional, no m'han pogut ofegar."

L'ofec del qual parla no li ha impedit arribar als lectors. El volum *Poemes de l'Alquimista* que recull la seva obra poètica, té una edició definitiva a Proa. *Contes de capçalera* aplega els seus contes fins al 93 i ha tingut dues edicions, una al Cercle de Lectors i l'altra a Proa. I ara es presenta amb contes nous, *Les metamorfosis d'Ovídia*, també a Proa. És, diu, com una resurrecció. "Ho donava per perdut. Quan creia que ja no n'escrivia més, he pogut fer-ne un nou recull." Als 79 anys, torna a viure una nova vida.

L'escriptor viu de fet en una biblioteca, perquè la casa familiar de l'Eixampla barcelonès s'ha convertit en una biblioteca-archiu. Molts dels volums porten la seva firma.

Lluís Bonada

Rentar els peus

Ramon Prat i Pons

Prenent com a punt de partida el Concili de l'Església de Catalunya, l'autor escriu uns diàlegs interiors postconciliaris que mostren que només podem assolir la plenitud humana quan anem aprenent a estimar la vida, els altres, la natura i Déu

Pagès Editors
"Argent viu", 23

Obra poètica completa

Manuel de Pedrolo

Recull de tota l'escriptura poètica d'un dels autors més prolífics de la literatura catalana, preparada i prologada pel crític Xavier García. Poemes de tots els estils i registres que havien estat, en la seva gran majoria, inèdits fins ara. 782 pàgs. 5.000 ptes.

Pagès Editors
"La Suda", 19 i 20

Món Casteller

Obra enciclopèdica il·lustrada, en dos volums -publicats entre 1980 i 1982-, que recull la documentació aleshores a l'abast sobre els precedents, la història, el vocabulari, l'art, la literatura i un munt de facetes diverses vinculades als castellers. Un clàssic del tema.

Volum I: 5.200 ptes
Volum II: 7.200 ptes.

Dalmau